



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ



СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року



НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

КРУГЛОГО СТОЛУ

«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року



Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Ташматов Вячеслав Абдуллайович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-3786-9004>

Пахомова Анастасія Валеріївна
здобувач факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ

Психологія відіграє важливу роль у нашому житті, особливо коли мова йде про прийняття рішень. Зв'язок між психологією та прийняттям рішень є частиною нашої щоденної роботи. Риси особистості, емоції, мотивація та когнітивні упередження впливають на нашу здатність оцінювати альтернативи та приймати рішення.

Одним із найважливіших внесків психології в процес прийняття рішень є роль емоцій. Наші емоції підказують нам, про що думати, коли приймаємо рішення. Вони можуть відображати наші особистості, страхи та бажання. Врахування наших емоцій може допомогти нам приймати кращі та більш обґрунтовані рішення.

Окрім сили розуму, психологія також вивчає силу людських емоцій у прийнятті рішень. Такі когнітивні здібності, як увага, пам'ять і рефлексія, впливають на сприйняття та розуміння. Враховуючи цю інформацію, можна приймати зважені та обґрунтовані рішення [6, с. 32].

Не життєва подія викликає у нас стрес (зміна роботи, місця проживання, розрив стосунків тощо), а втрата будь-якої сфери життя, пов'язаної з нею – втрата статусу, гроші, влада, зміна звичайних обставин, втрата робочого приладдя, втрата самоповаги тощо, зміна його звичного способу життя та випадки застосування надмірної сили викликають занепокоєння. Причиною стресу часто є неприємні події, особливо якщо вони несподівані та поза нашим контролем. Ми відчуваємо стрес, коли перебуваємо в ситуаціях невизначеності або двозначності, коли стикаємося з міжособистісними конфліктами. Але навіть

у повсякденному житті ми піддаємося більшому стресу, ніж ми думаємо. [2, с. 12].

Стресори інтенсивні та неминучі, поступово нарастаючи. Наприклад, навіть один епізод надзвичайного стресу, викликаного трагедією, може призвести до серйозної хвороби і навіть смерті. Найпоширенішою є ситуація, коли людина захворіла через наслідки звичайних стресових подій. Наприклад: має бути захист магістерської, потім зривається заплановане весілля... Як результат – дуже серйозний грип. Саме вплив хронічного стресу, зокрема, пояснює добре відому залежність між соціальним класом і очікуваною тривалістю життя: багаті та освічені в середньому живуть довше та здоровіше, ніж бідні та неосвічені. Спочатку поняття стресу виникло у фізіології для опису специфічної реакції організму («загальний адаптаційний синдром») у відповідь на будь-який несприятливий вплив [5, с. 45].

Кожна нова життєва ситуація стимулює розумову активність людини, щоб зрозуміти, наскільки це довго і небезпечно. Кожен думає: «Чи комфортно мені?», «Якщо так, то якою мірою?». Наступним кроком є порівняння власної здатності людини справлятися зі стресом і вимогами екстремальної ситуації. Стрес починається, коли людина усвідомлює, що ситуація (реальна чи уявна) становить фізичну чи психічну загрозу (первинна оцінка) і усвідомлює, як ефективно реагувати на ці події (вторинна оцінка не в змозі [4, с. 67].

Р. Лазарус розрізняв три типи оцінки стресу: 1) травматична втрата когось або чогось особисто важливого (смерть, тривале розлука, втрата роботи, здоров'я тощо); 2) оцінка ризику, коли ситуація вимагає, щоб індивід мав більше ресурсів для подолання, ніж він має; 3) оцінити складність завдання (проблеми), його відповідальність і ризику.

Стрес можна переоцінити в процесі зв'язування пристосувальних реакцій організму як індикатора ефективності подолання ситуації і коригування відповідного психофізіологічного настрою до повного усунення стресу. На оцінку події як стресової впливають емоції, викликані стресовою ситуацією, невизначеність, пов'язана з відсутністю інформації для оцінки події, важливість події для людини (або інших), її важливість для продуктивності та кінцевий результат [3, с. 39].

Численні дослідження чітко показали, що специфічний механізм опору організму не можна звести до зміни рівня «адаптивних гормонів» у крові, а має більш складний характер. Нервова система відіграє ключову роль у регуляції явищ реактивності організму та адаптації. Емоційне напруження завжди супроводжується тим, що називається фізичним. К. Лішак Е. Ендречі зазначає, що афективним компонентом рівня виділення адренокортикотропного гормону є «емоційний заряд» діяльності. Емоційне збудження є єдиним фактором, який запускає гормональну адаптаційну реакцію. Гомеостатичні реакції, у свою чергу, визначають поведінкову реакцію організму, яка виражається в підготовці до боротьби чи втечі [4, с. 42].

Перебування в стані стресу не є безстроковим, оскільки резерви адаптаційної енергії обмежені. Тому, якщо стресовий фактор діє на організм людини, фізіологічний стрес переходить у патологічний стрес, тобто людина починає хворіти і навіть може померти. Психосоматичні захворювання, такі як артеріальна гіпертензія, неспецифічний коліт, синдром подразненого кишечника та інші захворювання є ускладненнями тривалого психологічного стресу. Загальний адаптаційний синдром зачіпає емоційну нервову систему, тобто амбігіозну систему. Коли людина торкається чогось вперше, виникають рефлексорні емоції (наприклад, страх, задоволення). Іншими словами, якщо це страх, то спрацьовує тривога, виникає реакція «бийся або біжи» і виділяються кортикостероїди, які ще більше стабілізують цю реакцію. Спочатку, на стадії тривоги, людина може відмовлятися від їжі, але на другій стадії підвищується апетит і виникає стресова їжа. Спочатку вона нічого не їсть, бо бігає чи стріляє, тобто реакція «втечі» [3, с. 12].

Стрес – це тривалий процес, він не має ні початку, ні кінця, але має коливання, періоди – стани тривоги, опору, виснаження. Стрес у житті присутній під час еустресу, тоді як стрес виникає при перевантаженні. Щоб впоратися зі стресом, необхідно контролювати ситуацію, і в цьому можуть допомогти різні консультації та психотерапевтичні техніки, які допоможуть контролювати емоції. Ключ до подолання напруги – почути, що історія під контролем. Найбільшу загрозу психологічному

здоров'ю людини становить стрес, який загрожує фізіологічному та фізичному здоров'ю.

Список використаних джерел

1. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості : монографія. Київ : Ніка Центр, 2007. 432 с.
2. Кравчук С. Л. Психологічні особливості емоційної стійкості та самоконтролю особистості. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2014. Том 10. Вид. 26. С. 467–481.
3. Крайнюк В. М. Аналіз обумовленості стресостійкості її первинними характеристиками. Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Київ : Логос, 2007. Т. 7. № 10. С. 178–183.
4. Крайнюк В. М. Механізми формування стресостійкості особистості / Інститут психології ім. Г. С. Г. С. Костюка АПН України. Київ : Логос, 2004. Т. 6. № 7. С. 155–162.
5. Мигаль Г. В. Стресостійкість людини. Методи підвищення стресостійкості. Національний аерокосмічний університет імені НІТ. Жуковського «СІНО». С. 248–252. [Електронний ресурс]. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vikit/2008_39/p_248-252.pdf
6. Харченко Д. М. Психосоматичні розлади. Теорії, методи діагностики, результати досліджень. Київ : Видавництво «Слово», 2017.

Ключові слова: стрес, когнітивні функції, увага, пам'ять, рішення, емоційний стрес, адаптація, стресори.

Keywords: stress, cognitive functions, attention, memory, decision, emotional stress, adaptation, stressors.

Самара Євгенія Вікторівна МЕДИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ.....	85
Самара Ольга Євгенівна ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ РЕЦИДИВІВ ПОВЕДІНКОВИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	90
Татьянчиков Андрій Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИКИ НА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ ПРОГРАМІ «ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ».....	96
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Глухая Анастасія Олександрівна АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ.....	99
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Мовчан Рената Богданівна ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	104
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна Атанасова Кароліна Костянтинівна ВПЛИВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ НЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	108
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Пахомова Анастасія Валеріївна ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ	111
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Петровчан Діана Михайлівна ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПСИХОЛОГІЇ	115
Третьякова Тетяна Миколаївна ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВО, ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я – СИСТЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ КАТЕГОРІЙ.....	119
Третьак Іраїда Вадимівна МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВОЇ ТЕРАПІЇ У ПРОГРАМИ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ГУРТКІВ ДЛЯ ЖІНОК ВІКОМ 30–60 РОКІВ	122